

KS. KRZYSZTOF KOŚCIELNIAK, *Złe duchy w Biblii i Koranie, Wpływ demonologii biblijnej na koraniczne koncepcje szatana w kontekście oddziaływań religii starożytnych*, Kraków Wydawnictwo UNUM 1999, ss. 518.

Książka ta jest jedynym obszernym i całościowym opracowaniem demonologii biblijnej i koranicznej na gruncie polskim oraz jednym z nielicznych studiów porównawczych demonologii biblijnej z koraniczną w literaturze światowej (w zasadzie jest podstawowym dziełem na ten temat po niewielkiej rozprawie W. Eickmanna z 1908 roku).

Część pierwsza prezentuje wszystkie imiona demoniczne w Biblii, które zostały poddane szczegółowej analizie filologiczno-historyczno-egzegetycznej. Autor nie poprzestaje tylko na szczegółowych badaniach etymologicznych, ale ukazuje również syntezę demonologii biblijnej. Eksponuje także oryginalność biblijnej nauki o złych duchach na tle religii starożytnych (mezopotamskich, staroegipskiej, perskiej) oraz literatury międzytestamentalnej, rabinicznej i qumrańskiej.

Zaprezentowana z wielkim rozmachem demonologia koraniczna ukazuje w sposób analityczny i syntetyczny świat złych duchów w Koranie. Czytelnik odkrywa w niej barwny -czasem wręcz egzotyczny – świat tradycji staroarabskich, koranicznych i muzułmańskich.

Autor odważnie porusza się w świecie religii starożytnych ukazując, w nich wiele analogii do biblijnej i koranicznej nauki o złych duchach. Odkrywa nowe tradycje apokryficzne będące elementami pośredniczącymi w procesie przenikania idei demonologii biblijnej do Koranu. Proponuje nowe sugestywne wyjaśnienie genezy zapożyczenia biblijnej nauki o złych duchach przez Mahometa. Trudno wymieniać wszystkie oryginalne szczegółowe hipotezy autora. Niewątpliwie jednak wielkim walorem pracy jest umieszczenie badań w kontekście oddziaływań interreligijnych. Imponująca bibliografia tematu rozpisana została na 41 stronach.

Książka adresowana jest do teologów, biblistów, religioznawców i orientalistów.

Kraków

KS. TADEUSZ DZIDEK

A. JANKOWSKI, *Przy stole słowa, 1 Adwent. Boże Narodzenie*, Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 1998, ss. 89.

Pozycja O. Prof. Augustyna Jankowskiego dołącza do licznych publikacji homiletycznych, autorów polskich i zagranicznych, które pojawiły się ostatnio na naszym rynku. Mimo że dotyczy tej samej materii, to znaczy czytań biblijnych nie-

dziel i świąt, różni się znacznie od innych prac. Nie stanowi bowiem zbioru „ani gotowych w całości homilii, ani rozmyślań w pełni rozwiniętych” (s.7), lecz zawiera egzegetyczny komentarz do tekstów Pisma świętego, z uwzględnieniem – co trzeba zaznaczyć – zmian wprowadzonych do lekcjonarza (por. odrębny zestaw czytań na rok B i C w Święto Świętej Rodziny i Chrztu Pańskiego). Każda jednostka ma stały, czteropunktowy układ: 1. Krótkie wprowadzenie do liturgii dnia; 2. Biblijne objaśnienia trzech czytań; 3. Syntetyczne podsumowanie teologii czytań; 4. Propozycja zastosowania praktycznego lub zestawienia materiału pogładowego. Przejrzystość i zwięzłość komentarzy oraz piękny, komunikatywny język sprawiają, że korzysta się z nich z łatwością, a nawet z przyjemnością.

Odczucia te potęgują się jeszcze w czytelniku, kiedy zagłębi się w treść komentarzy. Wydobywają one bowiem to, co istotne, w danej celebracji liturgicznej i przeznaczonych dla niej czytań biblijnych i osadzają w kontekście całego planu zbawczego Boga, objawionego i realizowanego stopniowo w ciągu dziejów. Autor ukazuje ten dynamizm historii zbawienia głównie przy pomocy typologii biblijnej, która pozwala łączyć Stary i Nowy Testament w jedną całość oraz widzieć ciągłość, rozwój i transpozycję, czyli jakościowe skoki, w Bożej ekonomii. W tej całości każda postać i każde wydarzenie mają swoje miejsce i rolę do spełnienia, otrzymują swój sens i usprawiedliwienie. Pod piórem o. Jankowskiego Boży plan, tyle razy przedstawiany i komentowany, nabiera świeżości, ujawnia swą wspaniałość, zaprasza i porywa do włączenia się w jego nurt. Praktyczne zastosowania kończące każdy komentarz podsuwają sposoby, w jakich można to zrobić konkretnie, i nie pozwalają pozostać na poziomie ogólnych wizji.

W rozważaniach o. Jankowskiego mamy do czynienia z syntezą słowa biblijnego, które jest zapisem objawienia, akcji liturgicznej, która uobecnia to słowo, i życia ludzkiego, w którym słowo to jest realizowane. Synteza ta jest możliwa dzięki niezwykle obyciu Autora z Pismem świętym i liturgią, dwoma stołami, o których wspominają dokumenty Soboru Watykańskiego II i do których nawiązuje tytuł dzieła, stołami tak pielęgnowanymi w tradycji benedyktyńskiej. Ścisła wiedza naukowa idzie w parze z bogatym doświadczeniem homiletycznym i głębokim życiem wewnętrznym. Sens dosłowny i duchowy wzajemnie się warunkują i dopełniają. Taka harmonia, zalecana często w ostatnim stuleciu przez Magisterium Kościoła, niedawno w dokumencie papieskiej Komisji Biblijnej „Interpretacja Biblii w Kościele”, nie należy do łatwych i rzadko bywa osiągnana.

Dzieło tynieckiego Bibliisty jest „tylko” komentarzem, ale ten komentarz może okazać się większą pomocą niż gotowe homilie. Wprowadza bowiem w główne przesłanie liturgii i słowa, ujęte zawsze precyzyjnie w tytule każdego komentarza, umożliwia zrozumienie jego podstawowych wątków i wynikających z niego praktycznych konsekwencji, które mogą stanowić punkty do konkretnej homilii. Kaznodzieja znajdzie na pewno wśród nich to, co odpowiada jego wrażliwości i potrzebom słuchaczy, i łatwo rozwinie, będąc pewnym, że nie chodzi po opłotkach i nie zatrzymuje się na sprawach drugorzędnych. Najważniejsze jest jednak to, że książka pomaga zobaczyć Boży plan zbawienia w całej wspaniałości

i otworzyć się na niego. Jest to punkt wyjścia do dobrej homilii i do owocnego udziału w liturgii. Z tych powodów omawiana praca pozostanie zawsze aktualna i przyniesie pożytek wszystkim, którzy wezmą ją do ręki, zwłaszcza jej bezpośrednim adresatom: kaznodziejom, katechetom i tym, którzy pragną głęboko przeżywać liturgię Mszy niedzielnej i świątecznej. Pozycja ta na pewno przyczyni się do tego, aby – zgodnie z zamysłem Autora – nowa ewangelizacja, „nie przestając być w pełni egzystencjalną”, karmiła „obficie Lud Boży autentycznym słowem Pana, zamiast własnymi tylko myślami kaznodziejów” (s. 8), które pozostaną zawsze niewspółmierne do słowa Bożego. Ładna szata graficzna, kunszt formy i bogactwo treści, dzięki czemu dzieło może służyć za pewien wzorzec, będą niewątpliwie ułatwiać osiągnięcie tego celu i zamienią szybko trud czytania w radość smakowania. Życzyć trzeba tylko sobie, aby następne tomiki tego komentarza mogły ukazać się jak najrychlej.

Kraków

KS. STANISŁAW WRONKA

PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY CZASOPISM

ATENEUM KAPŁAŃSKIE

1997 t. 128 z. 2

CHROSTOWSKI W. ks., „*Weź swego jedynego syna, którego miłujesz*” (Rdz 22,2). Cierpienie dziecka jako próba wiary rodziców, 222-232;

PISAREK ST. ks., *Pięćdziesiąty pierwszy Kongres Studiorum Novi Testamenti*, 280-282.

1998 t. 130 z. 1

PISAREK ST. ks., *General Meeting SNTS po raz trzeci w Birmingham (Anglia)*; 119-124.

1998 t. 130 z. 2

PISAREK ST. ks., *Bibliści polscy w Przemyślu i we Lwowie*, 285-286.

1998 t. 131 z. 2-3

CHROSTOWSKI W. ks., *Wolność i posłuszeństwo w Biblii*, 177-190.

1999 t. 133 z. 1

KUCHARSKA E., *Słownictwo biblijne we współczesnych kazaniach polskich i niemieckich*, 46-58.